

Nebojša BOJANIĆ¹

Bezbjednost državne granice kao oblik prevencije kriminaliteta

Safety Of State Border As A Form To Prevent A Crime

Sažetak

Ciljevi i strategija zaštite državne granice predmet su bavljenja ovog rada. Državna granica kao linija od koje počinje suverenitet jedne, a prestaje suverenitet druge države, osjetljivo je mjesto u bezbjednosti svake države. Stepem propusnosti državne granice oslikava uspješnost granične policije. Ta propusnost može biti višeznačna, ali kao najopasnija pojavljuje se propusnost bezbjednosno interesantnih pojava, u prvom redu različitih oblika kriminaliteta sa elementima inostranosti, kao i različitih elemenata kojima je cilj destabilizacija sistema i osjećaja javne, državne i ekonomske bezbjednosti jedne zemlje. Raspadom bivše SFRJ na geografski malom prostoru stvoreno je šest novih država, sa novim, većinom neuređenim graničnim prelazima. U većini zemalja regiona, u toku je, ili je izvršena transformacija načina obezbjeđenja državne granice, tako da su civilne, i na demokratskim principima ustrojene policijske snage, preuzele ili preuzimaju poslove kontrole i zaštite državne granice. Za uspješnu zaštitu državne granice, kao preventivne mjere bezbjednosti, glavnu ulogu imaju strategija, ciljevi i zadaci u očuvanju stabilnosti i bezbjednosti državne granice i graničnog pojasa. Pored ostalog, u radu će biti prikazani načini i sredstva za uspješnu zaštitu državne granice, kojima se provodi strategija sigurne i bezbjedne granice, a u okviru mjera bezbjednosti koje se, ili bi se trebale preduzimati od strane pripadnika granične kontrole, tj. granične policije na državnoj granici i neposredno na graničnom pojasu.

Ključne riječi: državna granica, bezbjednost, prekogranični kriminalitet, državna granična služba, mjere za zaštitu državne granice.

---

¹ Mr. sc., viši asistent na Fakultetu kriminalističkih nauka u Sarajevu

Summary

The particular focus of this paper are the goals and strategy of state border protection. State border is a line where begins sovereignty of one country, and ends sovereignty of other country, and so it is sensitive point in safety of each country. Permeability of state border reperesents the efficency of state border police. That permeability has many forms, but the jeopardizing one is permeability of safety interesanting appearances, at first different kinds of crime with foreign elements, also as different elements aimed to destabilize the system of public, and economic security in one country. Caused by decay of former SFRJ, on geographic small area are formed six new countries, with new, mostly unauthorised state border crossings. Most of the countries in the region, perform or have already performed the transformation of state border protection, and so the civil police forces based on democratic principles take over, or have already taken the control and protection of state border. In order to protect state border in appropriate manner, as preventive measures of safety, the most important are startegy, goals, and assignments in order to maintain stability and safety of state border and whole border area. Besides, this paper draws upon the means and ways for regular protection of state border, aimed to take strategy of safety and secure of state border, all that in a frame of safety measures to be taken from state border control officers, thus state border police on state border and immediate on border area.

Key words: state border, safety, crime accros the border crossings, state border service, measures to protect state border;

1. Uvod

Prekogranični kriminal pojavljuje se kao veliki problem sa kojim se susreće ne samo Bosna i Hercegovina, već i druge zemlje u regionu. Time se značajno usporavaju privredni razvoj i evropske integracije zemalja regiona. Protiv takvog oblika kriminaliteta ne može se boriti svaka zemlja pojedinačno. Stoga, imperativno se nameću mjere prevencije i regionalna saradnja na otkrivanju i suzbijanju svih oblika prekograničnog kriminaliteta.

Nedavno formiranje Državne granične službe Bosne i Hercegovine i uspostava 10 km širokog graničnog pojasa, spriječile su teške posljedice za bezbjednost zemlje, koje su prijetile da BiH postane utočište za teroriste i različite grupe iz oblasti organizovanog

kriminaliteta, te razne uvezene prostitutke, ilegalne migrante u tranzitu ili izvan njega, apartride, kao i tzv. "auto-mafiju". Međutim, "bolest" je samo donekle zaliječena, jer je evidentno da u teritorijalnoj dubini Bosne i Hercegovine i dalje djeluju različite grupe uvezanog organizovanog kriminaliteta, da u BiH i dalje ulaze ukradena vozila, koja nerijetko završavaju na autootpadima širom BiH, ali i prolaze dalje prema Srbiji i Crnoj Gori, te da su se promijenili modaliteti organizovane prostitucije i ilegalnih migracija. Navedene aktivnosti ipak su u padu, ali je njihov broj još toliki, da koči uspješan društveni i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine prema evro-atlantskim integracijama. Savjesna i profesionalna kontrola graničnih prelaza, provjera dokumenata, adekvatna saradnja sa carinskim organima, postupanje u skladu sa važećim propisima, predstavljaju sigurnu zapreku ulasku kriminala u Bosnu i Hercegovinu. Da bi se došlo do zadovoljavajućeg nivoa bezbjednosti državne granice, potrebno je osim gore navedenih kvaliteta pripadnika graničnih službi i kontrola na graničnim prelazima, vršiti adekvatne kontrole i provjere duž "zelene" i "plave" granice, te zapriječiti mjesta ilegalnih prelazaka granice, kao i vršiti adekvatnu kontrolu u dubini graničnog pojasa. Treba imati na umu da kriminalci pomno prate gdje i kako mogu preći granicu, a da ne budu otkriveni. Za sve to, kao što je već rečeno, pored stručnih i profesionalnih kvaliteta ljudskih potencijala, neophodna je opremljenost sa brzim i operativnim mobilnim tehničkim sredstvima, koja će omogućiti konstantno i kontinuirano nadziranje graničnog pojasa, i pravovremeno uočavanje bezbjednosno interesantnih pojava. Postupci ovlaštenih službenika Državne granične službe BiH trebaju biti takvi, da odvrćaju od kriminaliteta, a to sa druge strane znači, da kriminalci trebaju očekivati da će biti otkriveni. Stoga, kao predmet ovog rada nameću se mjere prevencije u postupanju organa granične policije (u BiH pripadnika Državne granične službe). Riječ je o mjerama koje će primarno otkriti kriminalitet na državnoj granici, ili preduzeti aktivnosti da do njega uopšte ne dođe, te na taj način prevenirati i različite oblike kriminaliteta koji se posljedično javlja u dubini državne teritorije. Predmetom rada određen je i njegov cilj. To je da se utvrde ciljevi i strategije zaštite državne granice, kao i da se predlože načini i sredstva za preventivno djelovanje, od primjene pojedinih operativnih i posebnih istražnih mjera i radnji, do upotrebe posebnih taktičko-tehničkih sredstava. Težište rada organa Državne granične službe treba usmjeriti na otkrivanje i presjecanje prekograničnog kriminala na državnoj granici.

2. Državna granica

Granična linija predstavlja niz tačaka na Zemljinoj površini, određenih u državnom koordinatnom sistemu, kojima se proteže državna granica. Granice se shvaćaju kao fenomen države, nacionalnosti i socijalnih grupa. Državne granice ispunjavaju više političkih i socijalnih funkcija, a najvažnije od njih su zaštita i formiranje legalnih, ekonomskih, ideoloških, socijalnih i psiholoških identiteta. (A. Hills, 2002.). Legalna funkcija je najvažniji element za razvoj države, čime se obezbjeđuju osnove za konstituisanje zakonskih sistema i administrativna organizacija.

Ravan, koja okomito prolazi graničnom linijom po Zemljinoj površini, te odvaja kopneno područje, morski prostor, unutrašnje vode, vazdušni prostor i podzemlje jedne države od susjednih država, određuje se kao državna granica. Državna granica kao takva egzistira i na području graničnih prelaza na aerodromima, morskim lukama i lukama u unutrašnjim vodama preko kojih se odvija međunarodni saobraćaj. Po svom karakteru, granice mogu biti prirodne ili vještačke². Granične prelaze za međunarodni saobraćaj i granične prelaze za pogranični saobraćaj u Bosni i Hercegovini uređuje i određuje Savjet ministara BiH. Granični prelazi kao, oblik infrastrukture u sistemu zaštite državne granice, predstavljaju dio infrastrukture od čijeg pravilnog funkcionisanja umnogome zavisi brzina protoka ljudi roba i kapitala, ali i bezbjednosno interesantnih pojava, odnosno različitih oblika kriminala. Državna granica određuje i obilježava krajnje područje do kojeg doseže suverenitet jedne zemlje, te to područje i propisno obilježava. Državna granica u prvom redu ograničava prostor suvereniteta jedne države. Zbog razdvajanja područja različitih državnih suvereniteta pomoću državne granice, nameće se zahtjev za kontrolu ulaska i izlaska ljudi, roba, životinja, stvari i novca preko granične linije iz jedne u drugu zemlju koja se obavlja na zakonom utvrđenim graničnim prelazima.

---

² Vidi Bojanić, N. (2004), *Otkrivanje krivotvorenih putnih isprava pri prelasku državne granice*, Sarajevo, FKN, str. 18.

2.1. Organ za zaštitu državne granice

Nadzor državne granice Bosne i Hercegovine, kao i kontrolu saobraćaja preko državne granice vrši Državna granična služba. U susjednim i nekim drugim državama naziv za takvu službu je pogranična ili granična policija. Radi se o posebnim tijelima organa unutrašnje uprave, koja u obavljanju poslova iz nadležnosti kontrole i zaštite državne granice, raspolažu sa institucionalnom prinudom. Međutim, tako organizovan aparat državne prinude mora biti uspostavljen na demokratskim principima organizacije, kontrole i funkcionisanja. Bez obzira na zakonska rješenja o ustrojstvu službi za obezbjeđenje državnih granica, vezano za njihovu nadležnost, treba reći, da se te službe uvijek dovode u vezu sa poslovima koje obavljaju ovlaštena službena lica, bilo da su u uniformi, bilo da su u civilu. Jasno je da je riječ o istim organima i službama za sprovođenje zakona, koje imaju istovjetan zadatak, cilj i nadležnost, kao i policijska ovlaštenja³. Sam nadzor državne granice podrazumjeva poslove kontrole prelaska i zaštite državne granice, u svrhu obezbjeđenja nepovredivosti državne granice, zaštite života i zdravlja ljudi, sprečavanja i otkrivanja različitih oblika delikata (krivičnih djela i prekršaja), pronalaska počinitelja krivičnih djela, sprečavanja ilegalnih migracija, te sprečavanja i otkrivanja drugih opasnih radnji i aktivnosti od značaja za narušavanje javne i državne (nacionalne) bezbjednosti i pravnog poretka. Osim toga, jedinice Državne granične službe imaju opšti zadatak da preduzmu sve mjere i radnje kojima se štite građani i suverenitet države Bosne i Hercegovine. Intenzitet i opseg nadzora državne granice zavise od opsega koji primarno uslovljava geostrateški položaj zemlje i unutrašnji, društveni, politički i ekonomski odnosi. U isto vrijeme, kao posljedica ratova na Balkanu, te ekonomske krize na području Centralne i Istočne Evrope, nedovoljno obezbjeđenje granice povećava opasnost od prekograničnog kriminala i ilegalnih migracija stanovništva.

---

³ U međuvremenu između naučne konferencije na kojoj je prezentovan ovaj rad kroz referat, i predaje teksta redakciji, donesen je i stupio je na snagu, prvi put na nivou Bosne i Hercegovine, Zakon o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine (Sl. Glasnik br. 27/2004, od utorka, 15. 06. 2004.), koji konačno koa policijske službenike (ovlaštena službena lica) definiše i određuje pripadnike Državne granične službe (član 2.) i koji propisuje policijska ovlaštenja (član 10.) koja su ovlašteni primjenjivati policijski službenici.

Uloga Državne granične službe je zaštita državne granice na demokratskim principima. Demokratski principi otvorenog društva i poštivanje ljudskih prava zahtjevaju da se zaštita državne granice posmatra kao unutrašnje pitanje jedne zemlje, te da se trebaju povjeriti civilnim organima represije sa visokim ovlaštenjima i njihovom primjenom, kao i velikim radijusom kretanja. Zašto civilna služba? Civilna služba je kombinovana sa transparentnošću, dovoljnom promocijom i borbom protiv korupcije i omogućava demokratsko upravljanje službom. Različiti oblici delikata koji se susreću prilikom obavljanja poslova zaštite državne granice zahtjevaju visokostručno sprovođenje mjera prve intervencije, pa čak ukoliko u tom momentu i ponestane nadležnosti za takve aktivnosti.

Kriminalne grupe i lica sklona kriminalitetu granične prelaze treba da shvate kao poteškoće, oblik ograničenja, na kojima se preduzimaju mjere kojima se otkrivaju i presjecaju lanci različitih oblika krijumčarenja i prekograničnog kriminaliteta.

3. Prekogranični kriminalitet

Savremene saobraćajne i elektronske komunikacije, te velika konkurencija u svijetu komunikacija, već odavno je uslovlila široku mobilnost ljudi i smanjila razdaljine na globalnom, opšteplanetarnom planu. Razvoj tehnike i tehnologije, naročito na polju inforamtike i elektronike, također je jedan od faktora razvoja komunikacija. Sa druge strane, isti taj razvoj omogućio je da za kriminalce državne granice ne predstavljaju veći problem u njihovom savlađivanju. Stoga je ovdje potrebno odgovoriti na pitanje: šta se smatra prekograničnim kriminalitetom, ili kriminalitetom sa elementima inostranosti. Prekogranični kriminalitet predstavlja svaki oblik kriminaliteta u kojem je bar jedna ili najmanje jedna od faza njegovog izvršenja *ante delictum*, *tempore delictum* ili *post delictum* preduzeta u najmanje dvije zemlje. U svakom slučaju, riječ je o krivičnim djelima koja u sebi nose neke elemente inostranosti⁴. Ovaj oblik kriminaliteta mogao bi se shvatiti dakle, kao uži oblik kriminaliteta sa elementima inostranosti. Posmatrajući državnu granicu i krivična djela koja se uočavaju na njoj, primjećuje se da je riječ o krivičnim djelima koja su počinili strani ili

---

⁴ Detaljnije o krivičnim djelima sa elementima inostranosti vidjeti u D. Jovašević, (1998) Leksikon krivičnog prava, str. 213.

domicilni državljani, da je riječ o krivičnim djelima čije je pripremanje izvršeno ili započeto u inostranstvu, a samo krivično djelo izvršeno u domicilnoj državi ili obratno, da je uz sve ovo izvršeno prikrivanje u inostranstvu. Da bi se govorilo o prekograničnom kriminalu, neophodno je da su zastupljene radnje pripremanja, izvršenja i radnje preduzete nakon izvršenja u, dakle, najmanje dvije zemlje. Danas je nemoguće u potpunosti pojedinačno klasifikovati sva krivična djela sa "etiketom" prekograničnog kriminaliteta, ali se na osnovu međunarodnih i domaćih iskustava zakonodavac osigurao u krivičnom zakonu, uvrštavajući u njega sva tzv. krivična djela sa međunarodnim karakterom i elementima inostranosti. Primjera radi, riječ je krivičnim djelima krijumčarenja, terorizma, nezakonitim raspolaganjem i prenošenjem nuklearnih materija, nedozvoljenom trgovinom, trgovina ljudima, krivičnim djelima vezanim uz droge, različitim oblicima krivotovrenja novca, papira od vrijednosti i različitih oblika službenih i javnih isprava i dokumenata itd. Na pojedine oblike prekograničnog kriminaliteta upozorava i M. Hellenthal, navodeći najčešće oblike tog kriminaliteta sa kojim se susreću pripadnici granične policije (Hellenthal, M. , 1995). Posmatrajući u praksi Državne granične službe BiH, u 2003. godini ovlašteni službenici Državne granične službe susretali su se sa sljedećim oblicima prekograničnog kriminaliteta: krivična djela vezana uz nedozvoljeno posjedovanje i promet droga; krivična djela vezana za ukradena motorna vozila; krivična djela vezana za nedozvoljen promet preko državne granice visokotarifnih roba – u prvom redu cigareta, alkoholnih pića, kafe, različitih vrsta mesa i mesnih prerađevina, ulja i šećera; krivična djela vezana za krivotvorenje različitih dokumenata; krivična djela nedozvoljenog posjedovanja ili prenošenja preko državne granice predmeta od vrijednosti i većih količina novca, krivična djela iz oblasti korupcije⁵. Aktivnosti Državne granične službe u graničnom pojasu u toku 2003. godine rezultirali su sa 692 krivične prijave, odnosno izvještaja nadležnim tužiocima, te je evidentirano 747 krivičnih djela protiv 840 lica. Prema tome, treba se nakratko vratiti na prethodno pomenute mjere prve intervencije pripadnika Državne granične službe u cilju suzbijanja prekograničnog kriminaliteta. Mjere prve intervencije jedinica Državne granične službe BiH odnose se na otkrivanje i sprečavanje ilegalnih migracija,

⁵ Detaljnije obrađene rezultate vidjeti u referatu Bojanić, N. i Korajlić, N. (2004) Organizacija i funkcionisanje Državne granične službe BiH, 5. Slovenski dnevi varstvoslovja, 3 – 5 juni 2004. Bled.

otkrivanje krivotvorenih putnih isprava i drugih dokumenata, međunarodne trgovine ukradenim automobilima, otkrivanje delikata u vezi sa drogom, oružjem i nuklearnim materijama, kao i svim oblicima nedozvoljene trgovine roba i drugim oblicima prekograničnog kriminaliteta.

4. Mjere za zaštitu državne granice

Postavlja se pitanje: od čega treba štiti državnu granicu? Prilikom davanja odgovora na ovo pitanje treba uzeti u razmatranje da se pojmovno ne štiti državna granica, već se na državnoj granici štiti bezbjednost države, njenih građana, ekonomskog i pravnog sistema i dr. Dakle, državna granica je u funkciji bezbjednosti građana i same države, a nadležni organi državne granične službe, odnosno granične policije su tu, da sprovodeći zakonom propisane odredbe budu prvi i ključni filter prekograničnom kriminalitetu. Međutim, uspostavljanje pune bezbjednosti države i njenih građana na njenim granicama, ne znači stvaranje gvozdene zavjese na vanjskim granicama. Već odavno su vojne snage u demokratski razvijenim zemljama na graničnim linijama zamijenile snage policije. Razlog tome je veća mobilnost, odnosno pokretljivost i operativnost policije, kao i ustroj policije na demokratskim osnovima i principima, fleksibilnost i elastičnost u sprovođenju osnovnih zakonskih i podzakonskih akata koji se odnose ne samo na bezbjednost državne granice, već i na područje javne bezbjednosti u dubini državne teritorije.

Sljedeće pitanje koje se nameće je kako zaštititi državnu granicu? U odgovoru na ovo pitanje treba poći od spoznaja da sve veći obim prekograničnog kriminaliteta u stvari predstavlja oblik organizovanog kriminaliteta da je sve veća isprepletenost različitih pojava oblika kriminaliteta, te da se kriminalci sve više koriste najsavremenijom taktikom, tehnikom i primjenom najbrutalnijih oblika nasilja. Za zaštitu državne granice neophodno je definisati jasnu strategiju, odrediti osnovne – prioritete i pomoćne ciljeve u ostvarivanju strategije zaštite državne granice, definisati zadatke neposrednim izvršiocima na terenu, kao i predvidjeti načine i tehnička sredstva za zaštitu državne granice. Strategija obezbjeđenja državne granice označava sredstvo za realizaciju ciljeva obezbjeđenja državne granice. Pri tome se strategija obezbjeđenja državne granice pomaže kriminalističkom i policijskom taktikom i

primarno operativnom, ali i u određenim slučajevima istražnom kriminalističkom tehnikom. Strategija zaštite državne granice, kao mjera prevencije prekograničnog kriminaliteta i drugih oblika narušavanja javne i državne bezbjednosti od kriminogenih uticaja iz vana u neraskidivoj je vezi sa politikom suzbijanja kriminaliteta (koja mora biti na državnom i lokalnom nivou). Stoga, A Dvoršak s pravom konstatuje, da su kriminalističko taktičke mjere (uz koje treba dodati i tehničke mjere i sredstva), sredstvo za sprovođenje kriminalne strategije (A. Dvoršak, 2002). U slučaju bezbjednosti i zaštite državne granice to se može predstaviti primjerom ilegalnog prelaska državne granice na zvaničnom graničnom prelazu: Suzbijanje ove pojave čini se kao tipična taktičko-tehnička mjera i radnja. Međutim, presjeći lanac ilegalnih prelazaka granice na jednom mjestu, otvara mogućnost prebacivanja pojave na drugo mjesto. U tom lancu organi granične kontrole igraju veliku ulogu, jer konačan cilj kontrole putnika i putnih isprava je savladavanje kriminala, jer iza ovih kriminalnih radnji stoje najrazličitiji oblici organizovanog kriminaliteta od krivotvorenja putnih isprava, nabavljanja krivotvorenih putnih isprava, posredništva u ilegalnom prebacivanju preko granice *modus operandi* prelaska granice, trgovine ljudima, "crnih" novčanih tokova itd. Zatim, prilikom kontrole vozila i putnika treba obratiti pažnju da li ta lica i vozila dolaze iz "kritične" zemlje ili regije, koja je već poznata kao neuralgična tačka za organizovanje ilegalnih migracija, trgovine ljudima ili kao čvorna tačka za ilegalnu trgovinu drogom. Prema tome, konačan cilj otkrivanja i prekidanja lanca ilegalnih migracija jeste savladavanje kriminala koji se povezuje s njima. Time se i realizuje strategija suzbijanja ilegalnih migracija. U ostvarivanju strategije zaštite državne granice, neophodna je saradnja policijskih organizacija na unutrašnjem planu, kao i spoljna operativna saradnja⁶ zemalja u regiji – primarno susjednih zemalja, zatim saradnja sa Interpolom, Europolom, IOM-om i drugim odgovarajućim međunarodnim subjektima. Za uspješnost operativne strategije mogu se uzeti elementi od krucijalnog značaja: stručnost i osposobljenost ljudskih resursa, talenat, psihomotoričke, intelektualne sposobnosti i vještine, volja, želja za uspjehom i motivisanost u radu.

⁶ Kada se misli na operativnu saradnju, ne misli se na još uvijek prisutne oblike saradnje pod plaštom dugotrajne birokratske procedure. Potrebno je uspostava direktnih telefonskih ili radio veza sa graničnim prelazima susjednih zemalja te pravno regulisati direktnu porceduru saradnje, a ne saradnje preko nadležnih ministarstava jer ona može biti dugotrajna. Ovo je samo jedan od primjera kako bi trebalo postupati operativno, što podrazumjeva brzinu, ekspeditivnost i tačnost za ostvarenje određenog cilja, kako bi to definisao S. Kostić (S. Kostić, 1984.)

Također, kao preduslov za izvršenje redovnih zadataka iz oblasti osiguranja bezbjednosti državne granice, imperativno se nameće posebna, unutrašnja kontrola učinkovitosti ovlaštenih službenika na graničnim prelazima i duž granične linije.

Pored unutrašnje kontrole, potrebna je i spoljna kontrola rada pripadnika i rukovodioca Državne granične službe. Neophodno je politiku odvojiti od Državne granične službe, i "prihvatiti načelo politika političarima, a struka struci". Da bi do izražaja došlo načelo objektivnosti u najvećoj mogućoj mjeri, izbor direktora bi, kao na primjerima u Federaciji BiH (iako i na tom primjeru ima indicija da postoje određeni politički pritisci i lobiranja), trebao da vrši nezavisni odbor, daleko od očiju i uticaja politike, te pritisaka i lobiranja misije EUPM-a. U sastav tog odbora trebalo bi da uđu isključivo ne stranački opredjeljeni, već profesionalno orijentisani kriminalisti i pravnici (u okviru kojih najmanje dva sa višegodišnjim iskustvom ovlaštenih lica), sa neophodnim stručnim i moralnim kvalitetama. Zašto baš kriminalisti i pravnici? Zato što kriminalisti mogu kontrolisati stručna pitanja, sprovođenje ovlaštenja i nadležnosti, kao i ostalih načela kriminalističkog i policijskog djelovanja, dok pravnici imaju zadatak da kontrolišu načelo zakonitosti i poštivanja ljudskih prava. Isti taj odbor trebalo bi da vrši vanjsku kontrolu rada Državne granične službe i prikuplja, i analizira pritužbe građana, te organizuje provođenje adekvatnih istraga od strane pripadnika unutrašnje kontrole, te analizira njihove aktivnosti. Rezultati rada Državne granične službe od strane nezavisnog odbora mjesečno bi se trebali prezentovati javnosti. Samo na taj način, bi se mogla ostvariti istinska kontrola rada Državne granične službe, što bi doprinijelo da se postepeno oslobađamo pojedinih "tutorskih" funkcija misije EUPM-a.

Služba analitike, kao jedno od ključnih odjeljenja unutar Državne granične službe, ne smije da bude služba koja će samo deskriptivnom statistikom manipulirati sirovim podacima, i na neadekvatan način javnosti prikazivati rezultate kao određene uspjehe. Činjenica je da do određene faze to psihološki i djeluje na javnost, ali u pozadini, neadekvatno sređivanje bezbjednosno interesantnih podataka ima za posljedicu nefunkcionisanje kako preventivne, tako i represivne funkcije organa za zaštitu granice. Služba analitike treba da ima ustrojene evidencije i baze podataka, kako po vertikali tako i po horizontali. Riječ je o službi koja svojom radnom i stručnom

metodologijom ima da ukaže na značajnost određene bezbjednosno sigurnosne pojave, da ukaže na kritične tačke, da predlaže određene mjere prevencije na neuralgičnim tačkama, da na određenim mjestima očekuje bezbjednosne probleme, kao i da ukaže na značajnost povećanja ili smanjenja određene posmatrane pojave u određenom prostornom okruženju i vremenskom periodu. Također, pri analitičkoj obradi podataka moraju se uzeti u obzir principi kriminalističke fenomenologije, morfologije i kriminografije, ali i kriminologije i politike suzbijanja kriminaliteta. Dakle, služba analitike je ključna službe, ne za funkcionisanje državne granične službe na polju represije i prevencije kriminaliteta i drugih bezbjednosnih pojava, već i drugih službi i agencija za sprovođenje zakona. Dalje, moderna i stručno osposobljena služba analitike mora biti uvezana sa unutrašnjom policijom, tj. službama za analitiku ministarstava unutrašnjih poslova iz dubine teritorije, tužilaštvima i sudovima. Tako koncipirana služba mora da prati afirmativne i tačne rezultate dubinske policije, da ih poredi sa rezultatima matične službe i izvodi adekvatne zaključke, te predlaže mjere za unapređenje efikasnosti na terenu. Riječ je o službi koja odmah treba da daje alarml kada se pojave protivrječni rezultati, primjera radi: nedavno je u Tuzli policija Tuzlasnkog kantona zaplijenila samo u jednoj raciji 0,5 kg heroina, dok je prema zvaničnim podacima Državna granična služba u čitavoj prethodnoj godini na državnoj granici BiH prema susjednim državama zaplijenila svega 10 grama⁷. Značaj službe analitike je i u tome što u njoj trebaju raditi kriminalisti, kriminolozi, metodolozi iz oblasti kriminalističkih nauka i bezbjednosti, te psiholozi i statističari, podržani adekvatnim bazama podataka, koji će lako prepoznati frizirane rezultate sa terena i koji će adekvatno odgovoriti izazovu koji se pred jednu takvu službu stavlja, i time unaprijediti cjelokupnu borbu sa prekograničnim kriminalitetom. Analitika je, kao što se vidi, usko vezana uz prognostiku i prevenciju

⁷ Također, u akciji sprovedenoj 01. i 02. jula na području opštine Tešanj pripadnici policije ZE – DO Kantona zaplijenili oko 2 kg heroina vrlo visoke čistoće čija vrijednost prelazi iznos od oko 200. 000,00 KM. Isto tako, 22. juna na graničnom prelazu Hum prema Crnoj Gori, pripadnici Državne granične službe BiH zaplijenili su 8,5 kg heroina skirvenog u tapacirungu vozila. Sve ovo odvijalo se u periodu između naučne konferencije na kojoj je prezentiran referati i predaje punog teksta redakciji za objavljivanje. Međutim, opet treba biti oprezan i postaviti kriminalističku diferencijalnu dijagnozu: šta ako je ovaj slučaj na GP Hum poslužio kao mamac, da bi prošla znatno veća količina droge preko državne granice, kolika bi onda trebala biti količina droge, ako je zaplijenjena količina droge 8,5 kg, kao i da li je počinitelj smatrao dosadašnje mjere i radnje DGS na otkrivanju ilegalnih transporta drogom neučinkovitim, pa je nonšalantno pokušao preći granicu sa ovom količinom koja je otkrivena i zaplijenjena.

kriminaliteta. U tom smislu treba se složiti sa konstatacijom V. Krivokapića, koji navodi da preduzimanje preventivnih mjera može biti uspješno samo, ako se ono javlja kao rezultat planiranja zasnovanog na naučno istraživačkoj osnovi (Krivokapić, V. , 1996). Naučno istraživački rad zahtjeva timski i profesionalan rad gore navedenih stručnjaka, što dolazi do izražaja i prilikom kriminalističkog profiliranja. Osim toga, na naučnoj osnovi se treba truditi da se pravi geografski profil počinitelaca po regijama, te se kroz to ukazati i na neuralgične tačke. Traži se i sistematsko praćenje taktike i tehnike počinitelaca. Naučno istraživanje, također, mjeri i efikasnost preduzetih mjera i radnji. Na to treba navesti, da je upravo služba analitike ta, koja bi trebala trasirati puteve planiranja preventivnim mjerama borbe sa prekograničnim kriminalitetom. Prevencija od strane organa granične kontrole, tj. Državne granične policije nije ništa drugo do sredstva i metode kriminalističke i policijske prirode, koje isključivo takva služba svojstveno prirodi posla koji obavlja može da koroisti.

Na poslove analitike treba nadovezati i traženje slabih tačaka u aktivnostima koje ugrožavaju bezbjednost državne granice. Kako kriminalci analiziraju policiju i traže slabe tačke u njihovim redovima, tako i stručni policijski organi treba da analizom rada kriminalalaca traže slabe tačke u njihovim redovima i načinima izvršenja krivičnih djela, kako bi preventivno djelovali i osujetili njihove namjere na vrijeme.

Postojanje više različitih službi na graničnim prelazima, kojima je za cilj otkriti nepravilnosti i različite oblike kriminaliteta i ugrožavanja bezbjednosti, ne smije biti neorganizovano i nekoordinisano. Moraju se tačno razgraničiti nadležnosti, a nadležnosti pojednih službi ne bi se smjele prenositi ni u kakvom slučaju na druge službe, pogotovo ne internim aktima i međuagencijskim ugovorima.

Potrebno je formiranje različitih policijskih radnih grupa u okviru nadležne službe i resornog ministarstva za praćenje i suzbijanje pojedinih oblika prekograničnog kriminaliteta. Te radne grupe trebale bi imati visokostručan i profesionalan personal, kako bi uspješno odgovorile na date probleme i postavljene zadatke.

Prilikom intervencija u graničnom pojasu, potrebno je postupati na planirani taktičko-tehnički i psihološki pravilan način, kojem je cilj neutralisanje bezbjednosnih problema i pojava u najširem smislu te riječi.

Državna granična služba, kao i nadležna entitetska policija u graničnom pojasu, moraju raditi na poboljšanju odnosa sa javnošću. To je prema D. Modlyju (Modly, D. – Korajlić, N. , 2002.) i prvi princip preventivnog dejstva policijskih organizacija. Javnost se stalno treba upoznavati sa aktuelnim problemima kriminaliteta vezanih za područje graničnog pojasa i same državne granice. Treba znati da građani predstavljaju jedan od bitnih subjekata bezbjednosti i izvor saznanja o bezbjednosno interesantnim pojavama. U tom smislu kod građana je potrebno podsticati promjene određenih navika koje bi mogle uticati na širenje kriminaliteta. Treba reći da je riječ o složenom poslu koji zahtjeva dosta truda, jer je teško u svijesti građana promijeniti određene navike, pri čemu se nailazi na niz prepreka. Kao ključne prepreke pojavljuju se strah od kriminalaca i kriminaliteta uopšte. Državna granična služba treba da vrši stalnu i kontinuiranu saradnju sa pripadnicima carine, kao i špediterskih firmi, ali i direktno sa svim zaposlenim licima u okviru tih subjekata koji se nalaze na samoj državnoj granici ili u neposrednoj njenoj blizini. Također, u ostvarivanju preventivne uloge, patrole državne granične službe treba dobro da poznaju teren i da ostvaruju kontakt sa velikim brojem građana, da diskutuju o postojećim problemima, te na taj način da ih podstrekavaju da u odnosu na prekogranični kriminalitet ne stoje po strani, već da uzmu aktivnu ulogu u saradnji sa policijom. Ove aktivnosti trebalo bi da preko neposrednih temeljnih ovlaštenih službenika na terenu organizuje i sporvodi kriminalistička-obavještajna služba, kroz permanentnu obuku, instrukcije i sagledavanje rezultata.

Pod hitno treba nabaviti lake helikoptere i uspostaviti vazdušne patrole (čini bi se da bi učinak misije EUPM-a i same Evropske unije bio efikasniji i svrsishodniji u materijalno tehničkom opremanju različitih jedinica policije u BiH, nego što je to do sada bio slučaj, uključujući i misiju IPTF-a)⁸. Takve aktivnosti bi trebalo iskoordinisati

---

⁸ Veoma dobrim za osmatranje i bezbjednost državne granice mogu se pokazati laki helikopteri Aerospatiale/Westland Gazelle (SA 341B, C, D, E, F i H, te 342K), kao i laki

sa susjednim zemljama Hrvatskom i Srbijom i Crnom Gorom. Koordinacija bi trebala da se odvija po planu naizmjenične kontrole granice, te da patrole sa obje strane granice redovno obavještavaju i svoju matičnu, ali i službu u susjednoj državi o intreresantnim bezbjednosnim promjenama koje su uočile prilikom patrolisanja na teritoriji onog drugogodine Naravno, vazdušne patrole ne bi povređivale vazdušni prostor susjedne zemlje, jer je već iz vazdušnog prostora matične države moguće kontrolisati obje strane granične linije. U tom slučaju pojačala bi se bezbjednost državne granice, preventivna djelatnost bi bila zastupljena, a regionalna saradnja došla bi do izražaja u punom značenju te riječi. Također, helikopteri bi trebali biti snabdjeveni uređajima za osmatranje u uslovima slabe ili loše vidljivosti, naročito termovizijskim uređajima.

Kada je već riječ o tehničkim sredstvima, u saradnji sa određenim službama i nadležnim ministarstvima, u teško prohodnim i manje pristupačnim predjelima, kao i u nenaseljenim regijama i prostranstvima, potrebno je izvršiti prilagođavanje terena za obavljanje kontrole i praćenja stanja na njemu, postaviti na strateške tačke i sektore različite elektronske senzore i video nadzor, čime bi se rasteretile patrole i olakšalo opertivno praćenje i osmatranje državne granice. Time bi se preventivno djelovalo na otkrivanje ljudi i vozila koji pokušavaju ilegalno da pređu preko državne granice.

U obezbjeđenju državne granice neizbježnu ulogu ima i korištenje posebno dresiranih službenih pasa. Poznato je da službeni psi u nekim slučajevima na granici igraju veliku ulogu, na primjer kod otkrivanja droge i eksploziva, traganjem za krijumčarenim licima, i sl. , a sve na principu dobro izvježbanog i pravilno upotrebljenog čula mirisa. Ovoj aktivnosti bi se trebalo pristupiti krajnje profesionalno i ozbiljno. Potrebno bi bilo uspostaviti jedinstveni centar za obuku službenih pasa za potrebe svih policijskih službi u Bosni i Hercegovini, po najsavremenijim svjetskim standardima, a u sklopu tih centara vršiti i obuku lica koja će u jednicama raditi i biti zadužena sa psima.

---

transportno-manevarski helikopteri sa višestrukom namjenom Huey, serije UH-1, Iroquois (modeli 204, 205, 212, 214), CH-118, CH-135 Isfahan.

Također, kao imperativ čini se uspostavljanje jedinstvene elektronske zbirke ukradenih vozila, putnih isprava i drugih dokumenata, kao i otisaka prstiju, te njihova uvezanost sa susjednim graničnim službama, na principu elektronske i informatičke mreže. Dakle, treba umrežiti sve kompjutere na svim graničnim prelazima, kako bi svaki ovlašteni službenik Državne granične službe u svakom trenutku imao svježju informaciju o zbivanjima na terenu, kao i u unutrašnjosti zemlje. Osim, unutrašnje mreže, imperativnom se čini i stvaranje regionalne komunikacione-računarske mreže sa državama u okruženju i stalnom konekcijom od 24h, što predstavlja i jedan od zahtjeva za bezbjednost granica iz Šengenskog sporazuma (Niemenkari, A, 2002.). Samo na taj način, granična policija Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije i Crne Gore moći će na vrijeme reagovati i biti spremene za eventualne aktivnosti kriminalaca. Dakle, potrebna je brza i iskrena razmjena svih značajnih podataka, kako bi se preventivno, ali i represivno djelovalo na samoj granici ili u graničnom pojasu.

5. Zaključak

Kroz određene policijske i kriminalističke represivne mjere u izvršenju zadataka na kontroli saobraćaja i putnika preko državne granice i zaštiti same granice, preventivno se djeluje na suzbijanje prodora različitih oblika kriminaliteta u unutrašnjost zemlje.

Za osiguranje stalne bezbjednosti i efikasne zaštite državne granice, neophodna su materijalna i naučna ulaganja. Ulaganje u državnu graničnu službu garantuje bezbjednost i sigurnost državne granice. Cilj je razbiti različite oblike kriminaliteta, primarno krijumčarenja i trgovine ljudima, nedozvoljenu trgovinu, i krivotvorenje dokumenata, ali i druge bezbjednosno interesantne pojave koje ugrožavaju javnu i državnu bezbjednost zemlje, te identifikovati i procesuirati počinioc. Ulaganje u Državnu graničnu službu trebalo bi da rezultira savremenom obučenošću ljudskih potencijala i tehničkom opremljivosti službe, na planu zaštite granice. Prije svega, misli se na obezbjeđenje tehničkih sredstava na uspostavljanju neprekidne i sigurne telekomunikacione veze među svim jednicama i pripadnicima Državne granične službe, dalje, sredstva za mobilnost i operativnost patrola i ljudskih resursa, sredstva za osmatranje iz vazduha (lake osmatračke helikoptere, kao i helikoptere za manevar nad teško

pristupačnom terenu), nabavka uređaja za osmatranje u mraku i u uslovima slabe vidljivosti (IC uređaji, termovizija i sl.), za teško pristupačene terene i konjičke patrole, ne treba bježati i od biciklističkih patrola na područjima gdje postoje uslovi za takav vid patrolne djelatnosti, kao i od patrola na motornim sankama. Broj ljudstva i patrola (kao i njihov oblik) treba biti adekvatan geostrateškim zahtjevima i uslovima terena na kojem se nalazi granica. Povećano prisustvo pripadnika Državne granične službe na neuralgičnim tačkama za ilegalni transport droge i pojačane kontrole trebale bi rezultirati smanjenjem broja ilegalnih transporta, kako droge tako i ljudi i drugih roba koje su predmet krijumčarenja. Voditi računa da otkrivanje jedne pošiljke droge može biti prikriveno ili zamka za prolazak veće količine droge preko državne granice.

Osim navedenog, neophodno bi bilo organizovati tematske seminare ili savjetovanja u koja bi bili involvirani direktno pripadnici Državne granične službe sa terena i službenici carinskih organa i naravno pravosuđa, kao i naučna istraživanja sa istim akterima. Ovim putem bi akteri koji učestvuju u zaštiti državne granice bili znatno više upoznati sa taktikom i tehnikom kriminalaca i ostvarili bi dublji prodor u kriminogene krugove⁹.

Treba reći da u povećanju efikasnosti otkrivanja prekograničnog kriminaliteta i drugih bezbjednosno interesantnih pojava u ostvarenju zaštite državne granice, naročito značaj treba pokloniti kriminalističko-obavještajnoj službi, odjelu analitike u okviru Državne granične službe, kao i koordinaciji i saradnji sa sličnim ili istim službama unutar Bosne i Hercegovine.

Plansko praćenje i suzbijanje svih oblika prekograničnog kriminaliteta služi podjednako i represiji i prevenciji. Na državnoj granici primarno je primjenjiva tzv. "posredna" prevencija, koja se prema D. Modlyju odnosi na otkrivanje i presjecanje svih situacija, prilika i stanja do ugrožavanja javne bezbjednosti ili njihovog držanja pod kontrolom (Modly, D., 2002).

Ključ uspjeha je kvalifikovana i proaktivna policijska procedura od strane Državne granične službe i prikupljanje podataka i informacija, te uska međunarodna saradnja uz istovremenu primjenu preventivne i

---

⁹ Nešto slično preporučuje i V. Krivokapić, (Krivokapić, V., 2004).

represivne strategije suzbijanja prekograničnog kriminala. Ne treba zanemariti, da se u ovom trenutku treba zahtijevati maksimalna primjena praktički provedivih mjera i radnji na suzbijanju prekograničnog kriminaliteta, te se stalno treba težiti uvođenju novih i efikasnijih mjera. Ovlašteni službenici Državne granične službe moraju se znati ponašati u skladu sa svojim ulogama i ovlaštenjima. S njihove strane neophodno je pravovremeno prepoznavanje i otkrivanje kriminalnih struktura na granici, što sa pojedinim oblicima organizovanog kriminaliteta nije nimalo jednostavno, pa čak u nekim slučajevima i veoma teško izvodljivo.

Dakle, na kraju treba zaključiti da se funkcionisanjem Državne granične službe i zaštitom državne granice ostvaruje preventivna uloga ove službe u stvaranju filtera za mnoge oblike kriminaliteta, kao i reakcija na oblike kriminaliteta značajne za javnu bezbjednost u unutrašnjosti zemlje. Samo dobro povezanom i organizovanom policijskom saradnjom u regionu možemo se suprostaviti različitim oblicima prekograničnog kriminaliteta.

Literatura

1. Bojanić, N. (2004), *Otkrivanje krivotvorenih putnih isprava pri prelasku državne granice*, Sarajevo, FKN
2. Bojanić, N. i Korajlić, N. (2004) *Organizacija i funkcionisanje Državne granične službe BiH*, 5. Dnevi varstvoslovja, Bled.
3. Dvoršak, A. (2002), *Značaj kriminalističke strategije za prevenciju kriminaliteta*, Zbornik radova: Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta – stanje, mogućnosti i perspective, Beograd.
4. Hellenthal, M. (1995), *Granične kontrole kao dio nacionalnog i Evropskog sustava za kontrolu kriminala i migracije*, Zagreb, Izbor, br. 1/1995.
5. Hills, A. (2002), *Border Control Services and Security Sector Reform*, Geneva, Geneva Centre for The Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Working Paper Series – No. 37.
6. Jovašević, D. , (1998), *Leksikon krivičnog prava*, Beograd, Službeni listi SRJ.
7. Kostić, S. (1984), *Kriminalistička operativa – operativno obaveštavanje*, Beograd, VŠUP.
8. Krivokapić, V. (2004), *Suzbijanje i sprečavanje kriminaliteta na*

- plovnim objektima u graničnoj zoni*, Beograd, Bezbednost, br. 1/2004.
9. Krivokapić, V. , (1996), *Kriminalistika taktika*, Beograd, VŠUP.
  10. Modly, D. (2002), *Prevenција narkodelikata od strane policije*, Zbornik radova: Mesto i uloga policije u prevenciji kriminaliteta – stanje, mogućnosti i perspective, Beograd.
  11. Modly, D. , Korajlić, N. (2002), *Kriminalistički rječnik*, Tešanj, Centar za kulturu i obrazovanje.
  12. Niemenkari, A. (2002), *EU/Schengen Requirements for National Border Security Systems*, Geneva, Geneva Centre for The Democratic Control of Armed Forces (DCAF), Working Paper Series – No. 8.